

GÖDÖLLŐ

ENYEDI GYÖRGY

REGIONÁLIS TUDOMÁNYOK DOKTORI ISKOLA

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

SZÁZHALOMBATTA VÁROSÁNAK HELYZETE A 21. SZÁZADBAN

KÉSZÍTETTE: LAKI ILDIKÓ

GÖDÖLLŐ

2015

A doktori iskola

megnevezése: Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola

tudományága: Regionális Tudományok

vezetője: Dr. habil Sikos T. Tamás
egyetemi tanár, MTA doktor
Szent István Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet

Témavezető: Dr. habil Csáki György
tanszékvezető egyetemi tanár
Szent István Egyetem
Gazdaság és Társadalomtudományi Kar
Közgazdasági, Jogi és Módszertani Intézet

.....
Az iskolavezető jóváhagyása

.....
A témavezető jóváhagyása

1. BEVEZETÉS

Az erőltetett iparosításról, az új iparvárosokról és eredményeikről, a szocialista ember- és városképről, a realizmusról éppúgy, mint a rendszerváltás utáni társadalmi-gazdasági helyzetről már jelentős számú dolgozat, szakanyag, illetve tudományos eszmefuttatás látott napvilágot. Témájuk, feldolgozottságuk, szakszerűségük megalapozottnak és időszerűnek bizonyul, hiszen a hazai városfejlesztések, átalakulási folyamatok e városokban is ugyanúgy lezajlottak, mint a bármely más magyarországi településen.

Értekezésem egy olyan iparváros (Százhalombatta) részletes bemutatására vállalkozik, mely egyfelől az 1960-as években az új iparvárosok sorából nőtt ki, másfelől a rendszerváltás után a volt iparvárosok közül nyertesként kilépő ipari települések között tartható számon. A város jelenkori ismertetését színesítik továbbá azok a 21. századi gazdasági és társadalmi sajátosságok, amelyek a sikeresség és fenntarthatóság tárgykörében a várost és környezetét kívánják részben vagy egészében láttatni.

Az értekezés témájának választását indokolják az alábbiak:

1. Százhalombatta a hazai iparvárosok között a rendszerváltást megelőzően aktív fejlődési vonalat mutatott, mely az 1990-es éveket követően is folytatódott. Izgalmasnak találtam a sikeres folyamatot, a városfejlődés töretlen útját, s egyben kérdésként vetődött fel bennem, vajon e városfejlődés mit foglal magában területi és társadalmi szinten.

2. Magam is 15 évet éltem a településen, aktív állampolgára, résztvevője voltam a város mindennapjainak. Feltehetően volt városlakóként másképp érzékelem a helyi szintű problémákat, a város működésének sajátosságait, mint a városba látogató, a témát kutató szakemberek. Ezért lehet izgalmas az a kérdés, vajon a személyesen megélt tapasztalatok milyen városképet vetítenek, mit mutatnak meg a város azon oldaláról, amelyet csak a lokálpatrióta lát vagy éppen ebből a helyzetből eredően nem lát.

Százhalombattáról való elköltözésemet követően a város iránti érdeklődésem töretlen maradt, továbbra is aktívan foglalkozom a település helyzetével, jövőjével. Értekezésem **három nagy egységre** tagolódik. **Az első részben (IRODALMI ÁTTEKINTÉS)** szakmai anyagok, dokumentumok és különféle elemzések alapján áttekintésre kerülnek az európai szocialista iparvárosok történeti sajátosságai, figyelmet fordítva a keleti és nyugati modell eltérő útjainak tartalmi elemeire, valamint azokra a tényezőkre, amelyek a hazai településfejlesztésre és a hazai iparvárosok fejlődésére hatással volt. Ebben a részben ismertetésre kerül a hazai területfejlesztés rövid története a korábbi időszakban, különös tekintettel az iparvárosi törekvésekre, az ipar és a területfejlesztés kapcsolatában lezajlott folyamatokra, illetve külön alfejezet foglalkozik a volt szocialista iparvárosok történetének keresztmetszetével és jelenlegi helyzetével. E tartalmi

egység a magyarországi iparvárosok rövid történetének áttekintésével zárul, az elveket két nagy csoport köré fókuszálva; egyfelől a szocialista városok létrejöttének történetiségét kiemelve, másfelől azokat a jellemzőket, tulajdonságokat felvonultatva, melyek a városokra általában, közvetlenül és közvetetten voltak jellemzőek. Az első egység második része ismerteti Százhalombatta, valamint iparvállalatainak (*MOL – Magyar Olaj- és Gázipari Nyilvánosan Működő Részvénytársaság és a Dunamenti Erőmű a MET Csoport tagja*) történetét a kezdetektől napjainkig, ebben a részben *az iparvállalatokkal összefüggő területi és társadalomtörténeti szempontrendszer felhasználásával*. A rendszerváltás után e nagyvállalatok szocialista jellegüket feladva, a piacgazdasághoz igazodva a versenyszféra főszereplőivé váltak, mindez a városhoz való kötődésük formájában is változást okozott, függési viszonyuk a mindennapok szabályozott jellege helyett szigorúan a gazdasági szintre fókuszálódott. Az itt leírtak külön érdekességként tüntetik fel a nagyvállalatok rendszerváltás utáni szervezeti működési sajátosságainak alakulását, a divíziós típusú működési formát. A fejezet további részét képezi a város történetiségében szerepet játszó intézmények, társadalmi csoportok, hálók elemzése, megismerhetővé válnak azok a városi társadalmi törekvések, amelyek a település és lakóinak mindennapi együttélésében, helyi kapcsolataiban játszanak szerepet, bemutatásra kerülnek a helyben élők demográfiai jellemzői, a város településszerkezete, a város területi és térbeli pozíciója, elhelyezkedése és helyzete a kistérségben.

A második rész (ANYAG ÉS MÓDSZER) a helyi munkaerő-piaci szereplők jelenlegi és jövőbeni élethelyzetét, továbbá az ehhez kapcsolódó területeket vizsgáló 2012-es városi kutatást és a 2014 őszén végzett kismintás (100 fős) vizsgálatot ismerteti. A reprezentatív mintára épülő eredmények az értekezés hipotézis kérdéseire kívánnak választ adni, a település folyamataiban megjelenő foglalkoztatók és foglalkoztatottak véleményének megjelenítésével és értékelésével.

Végül a dolgozat **harmadik tartalmi eleme (EREDMÉNYEK)** – építve a korábbi fejezetekre – összefoglalja azokat az újszerű törekvéseket, amelyeket a város és annak szereplői a rendszerváltás után kényszerűnek, avagy szükségesnek tartottak megvalósítani. Ilyennek tekinthető az ipari park létrehozása, a városfejlesztésben kialakított új szempontok és tartalmak meghatározása a város új térségi szerepének kialakítása. Kiemelésre és értékelésre kerül a város eddigi fejlődése, azok a mutatók, melyek még mindig képesek fenntarthatóvá, de legfőképpen élhetővé tenni a települést. Az új városi beruházások, a különféle társadalmi kezdeményezések a kultúra és oktatás területén, valamint az új városrészek kialakítása, benépesítése, a város vákuum szerepéből való kilépésre tett próbálkozásai. Ezt az egységet zárja és új gondolatokat ébreszt a Százhalombattai Önkormányzat Képviselőtestülete által 2014 nyarán elfogadott, de még azóta

nyilvánosan nem elérhető új Százhalombattai Integrált Városfejlesztési Stratégia, melynek szakmailag releváns egységei az értekezésben feldolgozásra kerültek.

Az értekezés három hipotézist állít fel:

H1. A hagyományos szocialista iparvárosok között Százhalombatta a rendszerváltás után megtartotta iparvárosi szerepét, a „tradicionalis” jellegét. Ezt bizonyítja az a tény, hogy jelenleg is a település két nagyipara foglalkoztatja a helyi lakosság közel 40%-át. Az ipari tevékenységgel összefüggő egységek (ipari parkok és azok szolgáltatásai) bevételei – melyek egyértelműen kötődnek a két nagyvállalathoz – segítik a település működőképességét. Megjegyzendő: a 2011. évi népszámlálás eredményei alapján az is látható, hogy Százhalombatta Pest megye egyik 50%-on felüli foglalkoztatottsági rátával rendelkező települése (TERÜLETI STATISZTIKA – PEST MEGYE, 2013). Alapvető hipotézisem ezzel összefüggésben tehát az, hogy *a város hosszú távon nem lesz képes csak az ipari tevékenységből fenntartani lakosságát, élettereit. Idővel elengedhetetlenné válik az új, esetleg a város eddigi tevékenységéhez nem illeszkedő területek kialakítása, térnyerése.*

H2. A rendszerváltást követően – ellentétben a hagyományos/szocialista iparvárosokkal – Százhalombatta „megszerzett” gazdasági pozíciója nem változott. Az ezredforduló küszöbére a város továbbra is megtartotta kedvező helyzetét, ezt követően még inkább erősödni látszott. Ennek a megteremtésében a mai napig meghatározó szerepet játszik a MOL Nyrt., valamint a Dunamenti Erőmű speciális üzemeinek aktív működése. E hipotézisem az értekezés *kutatási eredményeire épít, azzal a feltevéssel, hogy a helyben élők körében az elmúlt években gyengült a munkaadókba vetett hit, különösen a régi-új nagyvállalatoknál jelenleg és/vagy korábban foglalkoztatottak körében, egyáltalán nem biztos a helyben való elhelyezkedés esélye, lehetősége. További feltevés az is, hogy a város által nyújtott szociális rendszer csak fenntarthatóvá, de nem biztosítottá teszi a munkanélkülieket, hátrányos helyzetűeket.*

H3. Második feltevéshez kapcsolódóan alapvető kérdésem az is, hogy a város működőképességében elengedhetetlen a hosszú távú sikeresség, az innovatív kezdeményezések, új ötletek köre. *Ennek függvényében feltevés az, hogy a városban megjelenő városfejlesztési törekvések aktívvá teszik a települést helyi és térségi szinten, mely kiemelten erőteljes hatást gyakorol a város különböző szereplőire. Ezáltal élhető, dinamikus, legfőképpen fejlődő településként tartható számon Százhalombatta mint „hagyományos” iparváros.*

A dolgozat célja egyfelől a város történetiségének áttekintése, bemutatása, legfontosabb történeti állomásainak ismertetése; másfelől egy értékelés azon iparvárosról, amely képes volt a rendszerváltás után fennmaradni, fenntarthatóvá tenni tereit, ipari egységeit, a helyi lakosokat, az iparban foglalkoztatottakat. A hipotézisek ugyanakkor súlyos dilemmákat is magukban

foglalnak, hiszen az ún. hagyományos ipar által fenntartott települések a 21. században többnyire hátrányos helyzetbe kerültek, amelyből bizonyos városoknak (lásd Tiszaújváros) sikerült a pozitív irányú kilépés, másoknak (lásd Ózd, Kazincbarcika) még a rendszerváltozást követő 25 év elteltével sem. E felvetésből adódóan értekezésemben összehasonlításra és értékelésre kerül a korábbi iparvárosok köre, belefoglalva Százhalombatta városát. A település jelenleg még a sikeres, magas foglalkoztatottsági rátával, gazdaságilag felfelé ívelő város helyzetét mutatja, azonban joggal vetődik fel az a kérdés, vajon meddig képes fenntartani e magas státusú szerepét, helyzetét. S végül célommá vált az is, hogy elkészüljön egy olyan összefoglaló szakmai dokumentum, mely az eddigi városi kutatásokat, vizsgálatokat, elemzéseket és adatokat beépítve bemutatja a 21. századi Százhalombattát.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

Százhalombatta foglalkoztatási struktúrája az 1950-es évekig alapvetően a mezőgazdaságra épült. E tevékenységrendszer a két nagy ipari üzem létrejöttével (1950-es évek vége) szinte teljes egészében felszámolódott. Néhány év alatt (1949-ben a lakosságszám 1717 fő, 1970-ben már 7742 főt tett ki) az iparban foglalkoztatottak számaránya több mint háromszorosára emelkedett. A város egészét ez az iparvárosi jelleg határozza meg a mai napig is, annak ellenére, hogy időközben a hagyományos, monolitikus szerepkör az igényeknek megfelelően fokozatosan átalakult.

A hagyományos nagyvállalatok mellett megjelentek a magáncégek, egyéni vállalkozások, melyek jelentős befolyást gyakoroltak a város foglalkoztatására, az esetleges szerkezeti átalakulásra. A város „eltartói” továbbra is az iparvállalatok maradtak. 1999-ben a város vezetése létrehozta a Batai Ipari Parkot, a környékbeli magánkezdeményezések megvalósításának lehetőségeként. A telephely teljes nagysága közel 2,5 hektár, így a későbbi fejlesztéseknek is helyet ad. A közel 2200 m²-es épület két szárnyra tagozódik. A csarnoképület 8 db 80 m²-es és 2 db 160 m²-es, minden igényt kielégítő műhelyből áll (www.bip.hu, 2014).

2008 végére az ipari parki ingatlanok teljes körűen értékesítésre kerültek. 2012. év elején átadásra került a BIP Északi irányú bővítési területe, ahol 9,4 hektár összközműves ipari terület várja a kis- és közepes befektetőket, 2014 nyarától erre a területre is megkezdődött a befektetés. Jelenleg 64 cég található az ipari park területén, egy részük a MOL Nyrt. érdekeltségébe tartozik, más részük a város és környékének befektetői körébe.

1961 és 1967 között Százhalombattán épült fel a Dunamenti Erőmű – amely ma (a MET Power AG vállalatcsoport tagjaként) Magyarország legnagyobb teljesítményű hőerőműve. Alapfeladata a villamosenergia-termelésen kívül a MOL Nyrt. Dunai Finomító elektromos árammal és jelentős mennyiségű ipari gőzzel való ellátása. 1995-ben az erőmű a mai GDF-SUEZ csoport többségi tulajdonába került. 2008-ban megkezdődött a G3-F8 fejlesztési projekt, melynek célja egy nagy hatásfokú, kombinált ciklusú gázturbinás blokk építése volt, ötvözve a régi és az új technológia előnyeit. Az elmúlt évek jelentős beruházásainak köszönhetően az erőmű segédüzemi technológiái már teljes körűen kielégítik korunk műszaki és környezetvédelmi követelményeit. A vízkivételi technológia modernizációjával az erőmű termelési költsége jelentősen csökkent. Lényegesen emelkedett a vízellátás biztonsági foka is, hiszen az erőmű – saját fogyasztása mellett – a MOL Dunai Finomítóját is folyamatosan ellátja nyersvízzel. A Dunamenti Erőmű Zrt. meghatározó üzleti partnerei a Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító, a MOL Nyrt. és Százhalombatta városa. A MET Holding cégcsoport tagjaként működő MET Power AG 2014. februárban először 24,5%-át vásárolta meg a Dunamenti

Erőműnek, majd július 1-jétől 74,8%-os többségi tulajdonossá is vált. A MET Holding további fejlesztéseket tervez, amely új munkahelyeket teremthet a régióban (www.dert.hu, 2015).

A Százhalombattai Dunai Finomító a MOL Nyrt. termék-előállítás kereskedelmi divíziójának egysége. Az 1965 óta üzemelő finomító kapacitása évi 8,1 millió tonna. Magyarországon jelenleg egyedül itt folyik kőolaj-desztilláció. Az üzemanyagok, fűtőolajok mellett pb-termékeket, bitumeneket, valamint a vegyipari termékek széles skáláját állítják itt elő.

Százhalombatta a két nagy foglalkoztatóval és Budapest közelségével egyaránt sajátos helyzetben van; a főváros közelsége lehetőséget jelent azok számára is, akik nem találnak helyben állást, de még az agglomerációhoz tartozó bevásárlóközpontok és logisztikai központok (jelen esetben elsősorban Budaörs) is bővítik a lehetőségeket.

Ahogy ez a dolgozat bevezetőjében is leírásra került, a Százhalombattai Önkormányzat megbízásából 2012 őszén egy 500 fős telefonos felmérés készült a 18 és 62 év közötti helyi lakosok körében a százhalombattai foglalkoztatottsági helyzetkép feltárására fókuszálva. A kutatás nem, kor és iskolai végzettség szerint reprezentálta a városban lakó aktív korú lakosságot.¹ 2013 nyarán a város vezetői, illetve a „valamilyen” városi tisztséget betöltők körében (6 fő) is készültek mélyinterjúk a város mindennapi területi és társadalmi kérdéseiről. A vizsgálatokat a 2014 őszén készített lakossági életkörülmények megismerésére fókuszáló 100 fős vizsgálat zárta, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy milyen mértékű eltérés tapasztalható a 2012-es és 2014-es évek vizsgálatainak között. A 2011-ben végzett népszámlálás (TERÜLETI ADATOK – PEST MEGYE) adatai szerint Százhalombatta összlakosságának 46,4%-a volt foglalkoztatott, 0,5% munkanélküli, 23,5% inaktív és 25,6% ellátott.

Mind a város 18 és 62 év közötti lakosai között készített a foglalkoztatottsági helyzetképre irányuló kutatás, mind pedig a 2014 őszén zajlott vizsgálat nem, kor és iskolai végzettség szerint reprezentálta a városban lakó aktív korúakat.² A 2012-ben végzett városi munkaerő-piaci kutatás adatai szerint (a megkérdezett 500 fő) ezt tartalmában pontosította, így az adatok alapján elmondható, hogy a város aktív korú lakosságának (2012-ben 11 600 fő, 2014 januárjában 10 985 fő volt az aktív munkaerő-piaci szereplő) 60%-a alkalmazottként dolgozik; 4% vállalkozó; a lakosság további 36%-a átmenetileg vagy tartósan inaktív. A foglalkoztatottak 61%-a dolgozik helyben, 39%-a ingázik.

¹ A mintában a teljes aktív népességre vonatkozó adatok statisztikai hibahatára +/- 4,5 százalékpont; ennél kisebb alappopuláció esetén, például egy-egy társadalmi, demográfiai csoportban a hibahatár nagyobb is lehet.

² A mintában a teljes aktív népességre vonatkozó adatok statisztikai hibahatára +/- 4,5 százalékpont; ennél kisebb alappopuláció esetén, például egy-egy társadalmi, demográfiai csoportban a hibahatár nagyobb is lehet.

A 2014 őszén végzett vizsgálat (100 fő, a városi lakosság kevesebb mint 10%-a) eredményei szerint a város aktív korú lakosságából 64 fő alkalmazottként, 5 fő vállalkozóként, 31 fő pedig inaktívként, illetve eltartottként jelent meg.

3. EREDMÉNYEK

„Százhalombattán a hetvenes években ismerték fel, hogy egy-egy településnek van rejtett erőforrása, mely az ott élőkől árad, gyökerezik. Ha képes fölismerni, föltárni egy település önmaga lényegét, képes megszervezni jobb életét, az erő átáramlik a környezetbe, s hatással van a létfeltételekre. A legfontosabb, hogy jó érzéssel éljenek lakóhelyükön, legyen akaratuk, szándékuk, melyet aktivitás követ. Legyen olyan jövőképük, melyben fontos szerepe van az ott élőknek.” (RUMI, 1998)

A város „feladatát” s egyben szerepét az 1958-ban létrehozott iparvállalatok, valamint az 1998-ban létesült Ipari Park határozza meg. A vállalatok a település gazdasági helyzetének stabilitása mellett jelentős szereppel bírnak a foglalkoztatás, lakás- és szociálpolitika területén is. A múlt Százhalombatta esetében a megszakítatlan jelen. A város modern kori fejlődése az iparvállalatokkal párhuzamosan történt, helyi társadalmi és politikai segítség mellett. Ennek az ún. „városimázs”-nak a megteremtésében az intézményi struktúrákon kívül a városba betelepülők szerepe sem elhanyagolható. Az 1960-as évektől egészen az 1980-as évek közepéig a Százhalombattára költözők 85%-a az iparvállalatokhoz kapcsolódóan építették életterüket, legyen az a lakótelepi vagy családi házas övezet. A város szerkezetéből adódó területi különbségek azonban fokozatosan a társadalmi elkülönülést is megteremtették, amely egyben további különálló városi terek kialakítását vonja maga után. Mindez tehát azt jelenti, a város imázsa leginkább a lakótelepekre, manapság pedig az új városrészekre irányul. Mindemellett továbbra is a két ipari létesítmény határozza meg a város jellegét, a helyi társadalom úgy gondolja, a város ismertségét ezek az intézmények adják (LAKI, 2008).

E kérdéskörnél nem szabad figyelmen kívül hagyni a város politikai identitását. Az 1990-es évek előtti monolitikus szemléletet a rendszerváltás után egy hasonló, de nem szocialista elveken működő gondolkodás és városvezetési stratégia jellemezte, jellemzi napjainkban is. A város vezetése a vezetők és a vezetettek elvét követi, a polgármester személye, a hivatal és a képviselő-testület működése a város mindennapjait alapvetően meghatározza, mind politikai, mind pedig szakmai szempontból. A településen élők identitása leginkább a múltra építkező, ebből táplálkozó jelenre épül, mintsem a nagyvonalú változásokat képviselő, békés és idillikus miliőt felváltó városi rendszer működésére.

A város akkor él, ha egységes közössége, egységes közösségi színtere van. Százhalombatta esetében a különböző agorák teljes körűek, kiépítettek, a lakosság szolgálatában állnak, viszont a helyi társadalom ezekben a terekben nem találja szerepét. A városrészek külön egységként funkcionálnak, lakosaik között nincs integráció, társadalmi kohézió. A három, egymástól élesen elkülönülő karakterű városrészt funkcionális eszközökkel lehetőség szerint közelíteni kell

egymáshoz, azért, hogy a jelenleginél egységesebb városszerkezet alakuljon ki, ezáltal a városrészek közötti együttműködés is erőteljesebbé válhat, legfőképpen a lokálpatrióta érzés felélesztésével, aktívabbá tételével. Ehhez szorosan kapcsolódik a városimázs megteremtésének kérdése, a korábbi ipari városkép átalakítására irányuló identitás formálása. A város lakóinak tradicionális élménye a szocialista iparváros jelenségét foglalja magában, mely még mindig élő modellt jelent a vizsgált városban. A két iparvállalatra épített társadalmi életterek, a város létét jelentik, a helyi társadalom jólétének hosszú távú biztosítását, mely ugyanakkor az inaktivitást, a városi értékek megrekedtségének, az elkényelmesedésnek a veszélyét is magában rejtheti. Egy település jövőképe megfogalmazásakor a jelen helyzetből kiindulva kell megalkotni egy olyan átfogó víziót, amelynek megvalósulása a várost az abban lakók és az odalátogatók számára elérhetővé teszi. A jövőképek különbözőek lehetnek, attól függően, hogy mit szeretnénk elérni, a mostani állapotot milyen irányba szeretnénk megváltoztatni (TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ, 2012). Ahogy ez már korábban is megfogalmazódott: a város lakói nem elégedettek az ipari városképre alapozott identitással. A város sok olyan tulajdonsággal rendelkezik, amelynek a segítségével vonzóbbá, élhetőbbé válhat a település. A jövőkép kulcskérdése az, vajon miként viszonyul a város a jelenlegi folyamatokhoz, milyen mértékben és módon kívánja a már megkezdődött folyamatokat szabályozni. Nem elhanyagolandó szempont – bár a korábbiakban a téma vizsgálata során erre nem fordítottam figyelmet – Budapest közelsége, a város déli agglomerációban való jelenléte, a fővárosban zajló folyamatok (területi-társadalmi egyaránt) erőteljesen befolyásolják a Százhalombattán történő változásokat. Ezért lényeges kérdésnek tekinthető a városnak a környező településekhez, térséghez vagy az agglomeráció alvóvárosaihoz való kapcsolódása. A város kistérségi és környező településekkel való együttműködésében kevésbé hangsúlyos szereppel, az agglomerációval ellenben szorosabb kapcsolattal rendelkezik (elsősorban az oktatási és foglalkoztatási területek bevonása érvényesül). A jövő alakításában két eltérő alternatíva fogalmazódott meg a városvezetés részéről. Tartalmi eltérésük mellett dominánsan az önkormányzat erőfeszítési munkáira helyeződhet a hangsúly, azaz a két fejlődési irányvonal leginkább abban különbözik egymástól, hogy megvalósításuk más önkormányzati erőfeszítéseket kíván, vagy más szereplőkkel való együttműködést (TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ, 2012). A passzív jövőkép egy lakossági szolgáltatásokra és lakófunkcióra épülő fejlesztési elképzelés, amely csak alapvető beavatkozást igényel az önkormányzattól. Ez lehetőség szerint csökkenti a városban rejlő belső feszültségeket, de erősíti a lakásdominanciájú alvóváros funkcióját. Ebben a modellben a lakóterületek kiterjesztése és az agglomerációs közlekedés professzionálissá válása a fő cél. A városi fejlesztések a helyi igények kielégítését tűzik ki célul. Az aktív jövőkép modellje a kedvező adottságok (közlekedés, város terek, települések közötti kapcsolatkiépítések

lehetőségei) kihasználására, illetve a még nem lévők kiépítésére alapoz. A modell a szélesebb körű kapcsolatok kialakítását javasolja – regionális és kistérségi szinten, melyben a város központi szereppel kell hogy rendelkezzen. Ez esetben a város fejlődését a külső gazdasági kapcsolatok erősítése, beavatkozási pontok kialakítása határozza meg. A jelenlegi városfejlődés a fejlesztések ellenére a passzív jövőkép felé mutat. A városimázs kiépítésében egyértelműen egy aktív szemléletnek kell megvalósulnia, a település ez esetben részben képes lesz a szocialista iparvállalatra épített múltját feloldani, ugyanakkor egy jelenkori, nyitott, társadalmában és gazdaságában innovatív várost képes létrehozni.

3.1. Emberközeli fejlesztések a városlakók érdekében

Minden település valamikor létrejön, „megszületik”, aztán növekedni kezd, stagnál, esetleg elhal vagy megújul, növekszik, működéséhez a környezetből energiát és anyagokat használ fel, ezek átalakításával saját fogyasztására és piacra szánt termékeket állít elő, közben hulladékokat bocsát ki, kapcsolatba kerül más településekkel, és köztük – különösen az ellátás terén – bizonyos munkamegosztás alakul ki. A benne élő emberek helyi társadalmat alkotnak, miközben a település saját történelemmel, kultúrával és hagyományokkal rendelkezik – vagyis sajátosan komplex életjelenségeket produkál. Eközben a település műszaki létesítmények meghatározott rendszere, de nemcsak az, hanem élő organizmus is. Ezt az organizmust fenn kell tartani, és a kor követelményeinek megfelelően fejleszteni is. A fejlődés – különösen napjainkban – nem feltétlenül (kizárólag) mennyiségi gyarapodás, hanem minőségi átalakulás is. A településfejlesztés mindazoknak az ismereteknek, tapasztalatoknak és módszereknek az együttese, amelyek tudatos alkalmazásával elérhető a fenntartható fejlődés dinamikus egyensúlyi állapota. A településfejlesztés ugyanakkor szerves része a területfejlesztésnek: az egyes települések sorsa és esélyei ma már nem választhatók el a nagyobb térségek: településcsoportok, régiók fejlődési esélyeitől (Meggyesi 2006).

Százhalombatta városfejlesztésére irányuló törekvések a város fenntarthatóságát, a lakók helyben tartását célozzák meg, különös hangsúlyt helyezve a városvezetés részéről a „megtartás elvére való fókuszálásra”. Az ezredforduló időszakában Magyarország leggazdagabb és legjobban működő gazdasággal rendelkező városává vált. (A GFK 2012. évi leggazdagabb megyék és városok kutatása szerint Százhalombatta ma a 7. leggazdagabb város Magyarországon.) Az 1990-es évektől számos beruházás valósult meg. Ezek mindegyike a város köztereit, közintézményeit érintette, a későbbiek során a lakóépületek revitalizációját, a családi házas övezetek korszerűsítését. A rendszerváltozást követően Százhalombattán is, hasonlóan más településekhez, a templomépítési kezdeményezések jelentek meg elsőként. A város minderre legalkalmasabb színterévé a főtér vált, ahol egy húszéves időszakot felölelő felújítás indult el

1993-ban. Új intézmények jöttek létre – kulturális és oktatási intézmények, önkormányzati és egyéb szolgáltatási funkciókat biztosító egységek (CBA, nyelviskola, posta), a tér mindenki közterévé vált –, elveiben hasonló módon, mint korábban, gyakorlatában élhetőbb, emberközelí módon. Az 1990-es évek végén indult el – a panelprogram keretében – a lakótelepi lakások teljes szigetelése, környezetének revitalizációja, később mindez a családi házakra is kiterjedt. 2011-re a lakótelepi lakások 85%-a teljes körűen, a családi házas övezetekben pedig 48%-os arányban kerültek felújításra az ingatlanok. A város kiemelt beruházásai közé tartozik a sportlétesítmények átépítése, új sportintézmények létrehozása. A Duna közvetlen közelében, a kertvárosi jellegű Dunafüreden található a Városi Szabadidő Központ folyamatosan fejlődő városi strandja és sportközpontja. Az 1980-as években épített intézmény folyamatos felújítás alatt áll, jelenleg három nagyobb egységből áll össze a városi és a városba látogató, sportot kedvelők intézményrendszere. A város további jelentős fejlesztési irányvonalai az iskolai fejlesztések, az épületfelújítások és -átalakítások, a kulturális intézmények 21. századi színvonalú átalakítása, a városrészek teljes körű területi megújítása – épített környezetükkel együtt. Mindez azonban csak a város gazdasági működését illusztrálja, és ahogy ezt egy interjúalany fogalmazta, egyben a polgármester újbóli ciklusának meghosszabbítását jelenti. A városfejlesztés Százhalombatta esetén a város építését foglalja magában, az intézmények, épületek létrejöttét, a különböző támogatási formák kialakítását és a lakosság életminőségének fenntartását.

3.2. Eredményes városfejlődés. Kérdések és válaszok

Doktori értekezésem új és újszerű tudományos eredményeit a több éven át elvégzett kutatómunkámra, empirikus kutatásaimra, a szakirodalom feldolgozása, továbbá a hipotézisvizsgálataim eredményei alapján állítottam össze. Ezek az alábbiak:

1. Doktori értekezésemben feltártam **Százhalombatta jelenlegi területi-társadalmi helyzetét, ilyen típusú összefoglaló munka eddig nem készült a városról.** E szintetizáló összefoglalás újszerű módon közelítette meg a még hagyományosan működő iparvárost, nem elsősorban a kritikai, hanem az értékelő elemzés oldaláról.

2. A hazai területfejlesztés elmúlt negyven évének áttekintésével a beavatkozások mellett kiemelttem azokat az eszközöket, illetve eredményeket (funkcionális és szociális rehabilitáció, Integrált Városfejlesztési Koncepciók kialakítása), melyek hazai szinten eredményes változásokat indukáltak a terület- és településfejlesztésben. **Az értekezés témájához igazítva mintakeretet adtam a további magyarországi szocialista iparvárosok területi-települési elemzéséhez, és 21. századi helyzetüknek összehasonlításához.**

3. A munkaerő-piaci kutatással a többségi és a személyes interjúkkal egyéni és városi szinten feltártam a munkaerőpiac változó szerepét, a várt és elvárt munkaadói és munkavállalói igényeket. Ismertettem azokat a csoportokat, amelyek a munkanélkülivé válás okán, illetve a tartós munkanélküliség következtében a város szegregációs, filtrációs folyamatainak elindítóivá válhatnak, amelyek eddig a városi elemzésekben nem jelentek meg.

4. Összegeztem és új megvilágításba helyeztem a város társadalmi megosztását, iskolázottságát, területi elhelyezkedését és városi szerepvállalását. A lakáshelyzet bemutatásával a város élhetőségének további bizonyítását kívántam erősebbé tenni.

5. A fejezetekben foglalt témák részletes feldolgozásával, egymásba építésével a Százhalombattán lezajlott modern területi-társadalmi változások részletes értékelését adtam, mellyel hozzájárulok a város további fejlesztési dokumentumainak elkészítéséhez, adaptálásához.

H1. Arra a feltevésre hogy a város hosszú távon nem lesz képes csak az ipari tevékenységből fenntartani lakosságát, élettereit és idővel elengedhetlenné válik az új, esetleg a város eddigi tevékenységéhez nem illeszkedő területek kialakítása, térnyerése, de minderre a város még nem alakította ki a stratégiáját az alábbiakat válaszolom: a város újkori története egyértelműen azt mutatja, hogy a város léte, mindennapi működése még mindig a két nagyvállalattól, illetve az általuk fenntartott foglalkoztatási egységektől függ. A történeti részben és a kutatás, valamint a vizsgálat alapján azonban úgy gondolom a városnak rövid időn belül (1-2 év) ki kell alakítania (egyfelől a városvezetés, másfelől külső belépők segítségével) új foglalkoztatói körét, részben építve a MOL Nyrt. és a Dunamenti Erőmű Zrt. szakembereinek tudására, ismeretére. Ez az értekezés megírása során igazolódni látszott, szemben a hipotézis második részével, melyben az a feltevésem hogy a városnak készítenie kell egy erre vonatkozó stratégiát, 2014. nyár végén Százhalombatta Önkormányzata elkészítette az új Integrált Városfejlesztési Stratégiát (2014) mely nyolc pontban határozza meg javaslatait a város új tevékenységi struktúrájának kialakítására.

H2. Második hipotézisem értekezésem kutatási eredményeiből indukálódott, mégpedig azzal a feltevéssel, hogy a helyben élők körében az elmúlt években gyengült a munkaadókba vetett hit, különösen a régi-új nagyvállalatoknál jelenleg dolgozókra, korábban foglalkoztatottakra jellemzően, és egyáltalán nem biztos a helyben való elhelyezkedés esélye, lehetősége.

A kutatási egységben ismertetett eredmények azt mutatják, a város helyben élő aktív munkavállalói között nagy feszültség húzódik. A két nagyvállalatnál dolgozók közül a MOL Nyrt.-nél foglalkoztatottak biztosabbnak, de nem feltétlen biztonságosnak érzik munkahelyüket, a korábbi időszakból (1970-es évek) hozott stabil szociális helyzet egyértelműen az ő esetükben is megintogni látszik. Stabillnak tekinthető városi foglalkoztató az önkormányzat, az itt dolgozók munkaadókba vetett hite magasabb fokú, mint a két nagyvállalat alkalmazottai körében. A kutatások mindkét esetben azt mutatták, hogy a két nagyvállalat, valamint az önkormányzat kereteiből kikerülve helyben a munkavállalás esélye alacsonynak tekinthető. A jelenlegi elhelyezkedési lehetőségek köre a kereskedelemre, szolgáltatásokra épül, az ipari foglalkoztatottság a két nagyvállalaton kívül elenyésző. Egyértelműen beigazolódni látszik tehát a hipotézisem: a város pozíciója országos szinten átlagon felüli, helyi viszonylatban azonban számos nehézséggel küzd.

H3. Második hipotézisemhez kapcsolódóan alapvető feltevés az volt, hogy a város működőképességében elengedhetetlen a hosszú távú sikeresség, az innovatív kezdeményezések, új ötletek köre. *Ennek függvényében azt tételezem fel, hogy a városban megjelenő*

városfejlesztési törekvések aktívvá teszik a települést helyi és térségi szinten, mely kiemelten domináns hatást gyakorol a város különböző szereplőire. Ezáltal élhető, dinamikus, legfőképpen fejlődő városként tartható számon Százhalombatta.

A város történetiségének bemutatása során ismerttettem a város legutóbbi beruházásait, fejlesztéseit, mely vonal mindenféleképpen a város fejlődésének felfelé ívelését mutatja. Ezzel parallel figyelembe vettem a Gazdaságkutató Intézet 2012-ben készített felmérését, mely szerint a vizsgált év vásárlóerő-indexe azt mutatja Százhalombatta Magyarország hetedik leggazdagabb települése. A városi aktivitás azonban e vonalak mentén nem feltétlen érhető tetten, az egyéni és közösségi jólét, a mindennapokban való jólétet jelenti, szemben a város valódi munkaerő-piaci helyzetével, a helyben élők elhelyezkedési lehetőségeivel. Ha erről az oldalról vizsgáljuk a városi dinamika csak részben érvényesül, hiszen a város helybeli munkahelyteremtő képessége gyenge. A beruházások, új gazdasági egységek kialakítása nem képes felszívni a két iparvállalattól kikerült aktív munkaerő-piaci szereplőket. (Lásd a kutatás dolgozati kutatási egységében.) Hipotézisem tehát részben cáfolódni látszik, a városban – dinamikus fejlődése ellenére – a helyi lakosok számára csak részben jelent biztos megélhetést a település nyújtotta lehetőségek köre.

4. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Százhalombattán az ezredfordulót követően számos beruházás indult elsősorban a városépítéssel aktivizálódó megtartó erő tartalommal. A városfejlesztés legfőbb elemei a város esetében is a sikeresség és az innováció. A sikeresség gazdasági szerkezetéről már a korábbiakban volt szó, ennek eredményeként láthatóvá vált a város esetében, hogy az Enyedi György megfogalmazása által európai modell szerinti elképzelés valóban csak elképzelés és lehetőség marad (ENYEDI, 1997). Enyedi György a sikeres város vonatkozásában egy másik mutatót is javasolt, az innovációs képességek városi meglétére vonatkozóan. A sikeres városban erős az innovációs képesség. A sikeres város is szakadatlanul rákényszerül gazdasági szerkezetének megújítására, ugyanakkor készen kell állnia a innováció befogadására is. Ehhez nélkülözhetetlen a kutatás-fejlesztés jelenléte, az új technológiák bevezetése (ENYEDI, 1997).

A harmadik, számomra régóta releváns kérdés a város nagyfokú és aktív beruházásaira vonatkozó döntések és azok megvalósításának oka, valós vagy vélt eredménye. Az elmúlt 25 évben, a város beruházásai a látvány jegyében valósultak meg. A mindenkori városvezetés feladata, hogy az adottságoknak és lehetőségeknek megfelelő, az érdekeltek lehető legszélesebb konszenzusán alapuló politikát valósítson meg a kitűzött célok elérése érdekében, ezáltal hozzájárulva a település folyamatos fejlődéséhez. A városok fejlődésének spontán folyamatát megregulálni és szervezett – stratégiai célok által szabott – keretek közé szorítani kívánó intézkedéssorozatot összefoglalóan várostervezésnek nevezzük. A városok tudatos tervezésére való igény természetesen jóval régebbre nyúlik vissza, a modern urbanizmus elméletei azonban csak a 20. század utolsó évtizedeiben jelentek meg és napjainkig formáló hatással vannak a városok képére.

Százhalombatta esetében az adottságok és a lehetőségek, illetve ezeknek megfelelően kialakított városi politika – hosszú távon is kedvező együttállása eredményezheti a város – országos átlaghoz viszonyítva – vonzó fejlődési útját és eredményeit. A dinamikusság vitathatatlan, azonban megjelennek a különböző akadályozó tényezők. Az épített környezet alakítása csak egy *eszköze* a városfejlesztési törekvéseknek, még ha az egyik legerőteljesebb eszköze is. A térszerkezetbe való beavatkozás a városfejlesztés céljait tekintve túl kell hogy mutasson a műszaki megoldásokon és a társadalmi viszonyok hosszú távú, kedvező és tervezett irányba történő alakítását kell céloznia.

A városépítés és a városfejlesztés Százhalombatta esetében szorosan a várossal összefüggő fejlesztéseket foglalja magában, a közvetlen környezetére gyakorol hatást figyelmen kívül hagyva.

Ez a negatív irányú hatásgyakorlás azonban nem feltétlen a város politikai zártságának köszönhető, a viszonyrendszerek kiépítésében számos más tényező is domináns szerepet játszik. A legfőbb okként a város földrajzi-területi elhelyezkedésének kérdése emelhető ki. A fővárostól 27–30 km-es távolság egyértelműen a budapesti dominanciát erősíti, továbbá ehhez csatlakozik a városnak a foglalkoztatási piachoz és az oktatási intézményekhez történő kapcsolódása (megemlítendő 2006-ban 1396 fő ingázott naponta Budapestre – ez a lakosság 8%-át jelentette – KSH, 2007, a 2012-es kutatásnál ez a számadat 2500–3000 főt tesz ki), a települések a térségben szinte egymásra épülnek, a mindennapokban igénybe vehető szolgáltatások egymással megosztva történnek. Százhalombatta mindebben vákuumként van jelen, a várost a környező települések nem vagy kevésbé használják, a használók pedig egyértelműen maguk a helyi lakosok. A város helyzetét térségi, területi szinten tovább nehezíti, hogy 40 km-es körzetében a főváros mellett két további iparváros, köztük egy megye jogú város található. Dunaújváros és Székesfehérvár térségi húzóereje területszervezési szinten sem elhanyagolandó, hiszen a két város igen aktív ipari potenciája a tágabb agglomerációnak. Tehát az a feltevés, hogy a város aktív hatást gyakorol a közvetett és közvetlen térségére megcáfolható, hacsak nem a mindennapi ingázás vagy egyéb kapcsolódási pontok oldaláról vizsgáljuk. A vákuumszerepből adódóan a fejlődési vonala belső, a település helyi szintű kezdeményezései felé fordul, melyet a 2014 tavaszán elfogadott, a 2014–2020 közötti időszakot felölelő Integrált Területfejlesztési Stratégia céljainak meghatározásával és megvalósításával feloldani látszik.

A stratégia tizenkilenc beavatkozási ponton keresztül gondolja át a városfejlesztést, városi folyamatokba való beavatkozást. Egyfelől a gazdasági szintű beavatkozási területek aktívabbá tételével, a 2014–2020 közötti időszak egyik gazdaságfejlesztési pontja az iparterületek bővítését segítő ingatlanfejlesztések terveit tartalmazza, ez a város területének növekedésén túl a különböző szolgáltatások korszerűsítését is magában foglalja. A város gazdaságfejlesztésének másik szegmensét a magánérős, települési nagyvállalatok és a kis- és középvállalatok által megvalósított munkahelyteremtő és munkahelymegtartó fejlesztések alkotják. A város ipari versenyképességének megőrzése érdekében ösztönözni kell az ágazaton belüli technológiai korszerűsítést, másrészt a fenntartható városfejlesztés alapfeltétele a jövőben a környezettudatos iparfejlesztés (IVS, 2014). A város dinamikus fejlődésének alapfeltételei közé tartozik továbbá a város lakókörnyezetének alakítása, a lakóövezetek fejlesztése egy magasabb életminőséget kínáló város megteremtése.

Százhalombattán kiépült, fejlett infrastruktúra jellemzi a humán szolgáltatások valamennyi területét, ezért a hangsúlyt a szolgáltatások színvonalának, minőségének továbbfejlesztésére kell helyezni, a szükségletekhez igazodó szempontok figyelembevételével. A fejlődéshez elengedhetetlen az egészséges városi társadalom, ezért a terület fejlesztésében a preventív

tevékenység bevezetésének van kiemelt szerepe. A jövő időszakban megvalósuló tevékenységek között szerepel még a lakóövezetek (lásd korábban a település területi egységeinél) fejlesztése, egy magas életminőséget kínáló város megteremtésének alapfeltétele, egy olyan városé, amely esztétikus, komfortos és erős közösségi kohézióval rendelkezik. A város hosszú távú fenntarthatósága a lakóterületek fejlesztésébe történő beavatkozással valósítható meg. Százhalombatta esetében mindez három terület mentén koncentrálódik: a szegregációval veszélyeztetett területek fejlesztése, a lakótelepek rehabilitációja és a kertvárosok fejlesztése (IVS, 2014). A lakótelepek megújítása komplex városrehabilitációs programokkal érhető el, öt pont alapján: lakófunkciók fejlesztése, a lakótelepek közösségi, társadalmi és szociális regenerációja, környezeti regeneráció, a fizikai környezet javítása és a lakossági szolgáltatások minőségi fejlesztése. A kertvárosi övezetben a fizikai és a környezeti regenerációra helyeződik a hangsúly. Ugyanakkor megjelenik a lakófunkciók bővítésének lehetősége is, azzal nem számolva, hogy a lakótelepekről történő elvándorlás a lakótelepeken milyen új típusú területi-társadalmi viszonyrendszereket hoz létre.

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia harmadik, egyben a dolgozat szempontjából utolsó – a hipotézis szempontjából – lényeges elemeként a reprezentatív környezet megteremtését emelem ki, amelyben olyan vonzó, esztétikus, hangulatos városi környezet kialakítására helyeződik a hangsúly, ahol érzékelhető a hely szelleme, elsősorban autentikus települési atmoszférának a megteremtésével generálva. Ehhez a kulturális örökség revitalizációjának ösztönzésére és a hozzá kapcsolódó identitásformálásra, valamint a természeti környezet megőrzésére és a hozzá kapcsolódó ökotudatosság erősítésére van szükség. A helyi identitástudat erősödése mindebben alapvető eszköz, s úgy tűnik a társadalmi versenyképesség javulása a város esetében pozitív irányba mutat. A város egészére jellemző problémák a kutatások, vizsgálatok és a korábban elkészült Integrált Városfejlesztési Stratégia alapján a következők szerint határozhatóak meg.

A város növekedési pályájának módosítására kényszerül, új jövőkép, stratégiai célok megfogalmazásával, a fenntartható gazdasági fejlődés érdekében (IVS, 2009).

Az iparüzési adórendszer átalakításával a város saját forrásai csökkenhetnek, ez a város lakosságának jóléti politikáját veszélyezteti, mely rövid távon a városból való elköltözést, illetve szegregálódási folyamatot indíthat el. A helyi társadalom komoly dilemmákkal küzd a változtatás, változás szükségességét illetően. A kutatások, személyes beszélgetések során egyértelműen látható volt, hogy a város lakosai nem elégedettek az ipari város nagy üzemekre alapozott identitástudattal.

„A városnak az egyik legnagyobb problémája a százhalombattai identitás hiánya. A jelenlegi lakosság tekintélyes része más településről érkezett. Nagyon kevesen mondhatják el, hogy több generációra visszamenőleg százhalombattai ősei vannak. Nem alakult, nem alakulhatott ki a

várossal való azonosulás magas foka, nem jött, nem jöhetett létre a százhalmibattai polgár típusa. Egy város akkor képes szerves fejlődésre, ha az ott élő családok gondolkodásában nemzedékeken keresztül fontos tényezőként van jelen a településért való tenni akarás, a lokálpatriotizmus. A tradicionális közösségek építő ereje városokat emel fel, erre a hatásra Százhalmibattán kényszerűségből még sokat kell várni.

A város nem tudja megtartani képzett munkavállalóit, azok közül sokan Budapestre ingáznak. Ugyanakkor az itteni cégekhez munkavállalók érkeznek a környékbeli településekről, mi több, a fővárosból. A város munkaerő-piaci helyzetét fordított tölcserként jellemezhetjük: a szűkebb csövön érkeznek, az öblösebb, tágabb kúpon távoznak a dolgozók.” (MÉLYINTERJÚ, 2014)

A foglalkoztatás: a nagyvállalati szektorban a foglalkoztatás az elmúlt hét évben csökkent. Ezt nemcsak a város megbízásából készített kutatás, hanem a személyes megkeresés alapján készített interjúalanyok is alátámasztották. Ez a tény tehát továbbra gondolasra készíti a város vezetését az iparvállalatoktól független munkahelyek, foglalkoztatási lehetőségek városba történő belépésére. Különösen a felsőfokú végzettséget igénylő új munkahelyek megteremtésére kell összpontosítani, ezáltal lehetőség adódik az értelmiség helyben tartására, Százhalmibattára vonzására.

„Legnagyobb foglalkoztatóknak mondhattuk eddig a Finomítót és az Erőművet. Sajnos ez változik. Az erőmű teljesen leépül, nagyon szomorú látvány, mikor az ember elmegy mellette és látja a pusztulást. Az emberek sokaságának élete, munkája, múltja benne van, mindez nem számít. Hasonlóképpen nagy csalódást jelent a MOL leépítése Battán. Tudjuk, változnak az idők, de az emberiség kiveszését érzékelem az egészből, a folyamatból, a módból, ahogy dolgok megvalósulásra kerülnek.

Ezt a két nagy foglalkoztatót gondoltam eddig Százhalmibattán, ami történelmi múlttal is rendelkezik. Nyilván sok embert foglalkoztat az önkormányzat, aztán jelentős az iskolák pedagógusi létszáma, természetesen erre is szükség van.” (MÉLYINTERJÚ 2, 2014)

A város gazdasági és társadalmi kohéziója gyenge mutatókkal rendelkezik. A városközpontban a szolgáltató szektor fejletlen, gazdasági, társadalmi központként a városban nem tud funkcionálni. Az önkormányzat, valamint az a két-három kereskedelmi egység csak némileg képes csökkenteni a munkanélküliséget, legfőképpen növelni a bevételi forrásokat. A városnak nincs vonzáskörzete, az elmúlt években a befelé fordulás jellemezte Százhalmibattát. (Ezt nem lehet a településszerkezettel magyarázni.) A Budapesti agglomeráció szélén fekvő település helye, szerepe, kapcsolata az agglomerációval pedig évtizedek óta nyitott kérdés.

Egy település feladata több annál, mint hogy polgárainak létfeltételeit biztosítsa. Ha csak ennyit tesz, az nem vált ki elégedettséget, legfeljebb nem lesznek kedvetlenek, borúlátók a helyiek. Ha rendben vannak az utak, a járdák, ha működőképes az infrastruktúra, akkor annyit mondunk: ez a

minimum, amire a vezetés szerződött. Az emberek elégedettségét az életfeltételek megteremtése hozza el. Ha talál magának a minőségi élethez szükséges körülményeket: művelődési, szórakozási lehetőségeket, magas színvonalú oktatási intézményeket, kulturált vásárlási lehetőségeket és egy (vagy sok) teret, agorát, ahol találkozhatnak a városlakók. Százhalombatta a létfeltételeket mindig biztosította az itt lakóknak, az életfeltételek folyamatosan javulnak.

5. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK

Tudományos folyóiratok és konferencia-kiadványok idegen nyelven

1. Laki Ildikó (2015): Communist Built Industrial Towns, the History of Newly Built Towns and Cities. *Belvedere*. 1.: 38-48.
2. **Laki Ildikó** (2015): Százhalombatta among the Industrial Cities. In.: Karlovitz János Tibor (szerk.): Some Current issues in economic. Komarno, International Research Institute. 347-353.
3. **Laki Ildikó** (2011): Culture without borders. *Kultúra és Közösség*. 1.:23-27. http://www.kulturaeskozossseg.hu/pdf/2011/1/kek_2011_1_2.pdf

Tudományos könyv, könyvrészlet

1. **Laki Ildikó** (2014): Két Duna menti település turisztikában betöltött szerepe. In: Darabos F. – Ivancsóné Horváth Zs. (szerk.): Nemzetek turizmusa. Tanulmányok. Győr, Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar. 166-178.
2. **Laki Ildikó** (2014): Területi és társadalmi kérdések a mai Magyarországon. Budapest, Zsigmond Király Főiskola
3. **Laki Ildikó** (2013): Környezeti értékelés az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési koncepció című dokumentum. Budapest, Nemzetgazdasági Minisztérium.
4. **Laki Ildikó** (2012): Gazdasági-társadalmi szerepváltozások az élettér és életkörülmények figyelembevételével. In: Megfelelés a fenntarthatóság követelményeinek, az épületenergetikai felújítások területi-társadalmi hatásai, különös tekintettel a foglalkoztatásra, társadalmi kohézióra és párbeszédre. Budapest, Nemzeti Munkaügyi Hivatal Társadalmi Párbeszéd Bizottság. http://tpk.org.hu/engine.aspx?page=apb_epito_dokumentumok
5. **Laki Ildikó** (2011): Szakemberek véleménye a fenntarthatóságról, a fenntartható fogyasztásról. In: Kraiciné Szokoly M. – Czippán K. (szerk.): A fenntartható fogyasztásra nevelés kérdései: Tanulmányok a képzés és kommunikáció területéről. 52-59.
6. **Laki Ildikó** (2011): Sikeresség és innováció egy hagyományos iparvárosban. In: Erdei Ferenc V. Tudományos Konferencia I. kötet. Kecskemét, Kertészeti Főiskolai Kar. 295-299.
7. **Laki Ildikó** (2010): Kistérségek változó szerepben. In: Csapó T. – Kocsis Zs.(szerk.):A településföldrajz aktuális kérdései. Szombathely. 360-371.
8. **Laki Ildikó** (2009): Paks az értékek városa. Budapest, Pallas Kiadó Kft.
9. **Laki Ildikó** (2008): Százhalombatta a fenntarthatóság jegyében. Budapest, Pallas Kiadó Kft.
10. **Laki Ildikó** (2008): Dunaújváros a sikeresség felé. Budapest, Pallas Kiadó Kft.
11. **Laki Ildikó** (2007): Százhalombatta az élhető városok sorában. In: Duna Térségi Kohézió. I. EU Interregionális Nemzetközi Tudományos Konferencia kötet. Dunaújváros. 59-65.

Tudományos folyóiratok

1. Megjelenés alatt: **Laki Ildikó** (2015): Magyarországi iparvárosok jelene és múltja. *Polgári Szemle*
2. **Laki Ildikó** (2014): Százhalombatta iparvárosi szerepe a 21. században. *Kultúra és Közösség*, 4.:27-37.

3. **Laki Ildikó** (2014): Százhalombatta sikeressége a 21. század elején. *Polgári Szemle*, 3-6.:331-345.
4. **Laki Ildikó** (2011): Társadalmi fenntarthatóság Budapesten. *Polgári Szemle*, 7.:39-52.
5. **Laki Ildikó** (2010): Térségi szereplők és térségi sajátosságok a Pilis-Dunakanyar kistérségben: kutatás a kreatív iparágak körében. *Társadalomkutatás*, 3.:357-366.

A disszertáció témájához kötődő konferencia-előadások

1. **Laki Ildikó**: The title of presentation: Százhalombatta among the Industrial Cities. Az előadás elhangzott a 2nd IRI Economics Conference-n Komárnoban 2015. január 28-án.
2. **Laki Ildikó**: Domináns városi szerep és az ipar kapcsolata (Százhalombatta sikeressége a 21. század elején). Az előadás elhangzott Budapesten a Báthory-Brassai Konferencián (BKK) 2014. május 22-én.
3. **Laki Ildikó**: Terhes örökség: az örökölt lakásállomány társadalmi hatásai a volt iparvárosokban. Az előadás elhangzott az „Otthonteremtés, épületkonstrukciók és foglalkoztatás szakmai rendezvényén 2012. december 11-én.
4. **Laki Ildikó**: A szocialista iparvárosok különböző formái. Százhalombatta az iparvárosok sorában. Az előadás elhangzott az URBS Magyar Várostörténeti Konferencián 2009. november 18-án.
5. **Laki Ildikó**: Százhalombatta az élhető városok sorában. Az előadás elhangzott a I. EU Interregionális Nemzetközi Tudományos Konferencián 2007. július 4-én.

Egyéb szakmai dokumentumok

1. **Laki Ildikó** (2013): A városfejlesztés lehetséges útjai egy Duna-menti iparváros tükrében: Százhalombatta sikeressége az ezredforduló küszöbén.
<https://drive.google.com/file/d/0B88R87pnmNYxWExjZTF0Z2NwRDA/view>